

TÜRKİYE'DE MESLEK ÖĞRETMENLERİ, EĞİTMENLER VE OKUL MÜDÜRLERİ İÇİN SÜREKLİ MESLEKİ GELİŞİM 2018

Yönetici özeti

@ Avrupa Eğitim Vakfı, 2020
Kaynak belirtilmesi Őartıyla oğaltılabilir.

Giriş

Bu araştırma, meslek öğretmenlerinin sürekli mesleki gelişimin (SMG) kalitesinde, etkililiğinde ve cevap verebilirliğinde iyileştirme sağlamak için neyin gerekli olduğunu anlamak konusunda Türkiye'nin politika yapıcılarının yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Genel olarak, öğretmenlerin etkililiğini etkileyen faktörleri de – örneğin, öğretmenlerin motivasyonu ve kariyer yapısı – incelemektedir. Türkiye, bu meseleleri ele almak için yıllardır politikalar geliştirmektedir ve Riga Süreci (2015–20) boyunca SMG'yi öncelik olarak belirlemeyi seçmiştir.

Bu çalışma, AEV'nin diğer sekiz ülkeyi içeren uluslararası meslek öğretmenleri araştırmasının bir parçasıdır. Bu çalışma ile tüm katılımcı ülkeler, kendi profesyonel öğretmen işgüçlerini diğer ülkelerle karşılaştırabileceklerdir. Buna ek olarak, araştırma şunları amaçlamaktadır:

- politika sürecinde öğretmenleri ve diğer paydaşları güçlendirmek;
- politika belirlemede uluslararası iş birliğini güçlendirmek;
- politika belirlemede sistematik veri kullanımını desteklemek.

Metodoloji

Metodoloji, şunları içermektedir:

- MEÖ öğretmenlerinin ve eğitimcilerinin mevcut durumu hakkında yayınlanan araştırmalar ve belgeler ile ilgili bir literatür taraması;
- MEÖ öğretmenlerinin SMG faaliyetlerinin politikasından, sunumundan ve uygulamasından sorumlu 12 paydaş kurum ve kuruluş ile görüşme;
- 145 mesleki ve teknik eğitim kurumunun yer aldığı araştırma.

Türkiye'deki toplam 139.869 meslek öğretmeninden 1.973'ü, anketi yanıtlamıştır; bu da toplamın %1,4'üne karşılık gelmektedir. Meslek öğretmenleri için belirtilen güven aralığı, +/-2 hata payı ile %95 olup %95'te yüzde ikilik bir dilim içerisinde sonuçların doğru hesaplandığı anlamına gelmektedir. Seçili müdürlerin %79'u (119), anket sorularının tamamını yanıtlamıştır. Bu, toplam 4.227 MEÖ müdüründen %2,8'inin yanıt verdiği anlamına gelmektedir. Müdürlerin örnekleme, %95 güven aralığı ve %8 hata payı ile temsil edilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı'ndan (MEB) temsilciler, anketler ve görüşme takvimleri ile araştırma ve niceliksel ve niteliksel araştırma süreçleri hakkında tavsiyelerde bulunmuştur. 12 Kasım 2019 tarihinde Ankara'da yapılan bir çalıştayda paydaşları temsil eden katılımcılar, bulguları ve tespit edilen temel meseleleri inceleyip doğrulayabilmiş ve öneriler geliştirebilmiştir.

Bulgular

İşgücü

Türkiye'deki meslek lisesi öğretmenlerinin %60'ı erkek olup ortalama yaşları 40'tır. Meslek lisesi müdürlerinin %82'si erkek olup ortalama yaşları 47'dir.

Meslek okullarındaki öğretmen kadrosunun %95'inden fazlası ile okul müdürlerinin %90'ının lisans veya lisansüstü derecesi bulunmaktadır ve %95'inden fazlası temel bir alan eğitim veya öğretim programına katılmıştır. Öğretim kadrosunun %98'inin, öğretmen, öğretici veya uygulama koordinatörü yeterlilikleri bulunmaktadır.

Sorunlar	Tavsiyeler
Düşük kadın okul müdürü oranı	Farkındalık çalışmaları yapılarak kadınların okul müdürlüğü teşvik edilmesi (Kamu spotu, uluslararası konferans, zirve, panel, vb.)
MEÖ öğretmenlerinin (%11) ve okul müdürlerinin (%26) yüksek derecelere (yüksek lisans veya lisansüstü) düşük sahip olma yüzdesi	Devlet, özel ve vakıf üniversiteleriyle iş birliği yapılarak öğretmen ve okul müdürlerine kendi uzmanlık alanlarında yüksek lisans eğitime katılımı teşvik edilmesi
MEÖ öğretmenlerinin yaklaşık dörtte birinin kendi alanlarında geçmiş iş deneyimi bulunmamaktadır	İlk atama öğretmenlerinin (aday öğretmenlerin) ilk yıl haftada 2 gün olmak üzere daha sonraki süreçte 3 yılda bir minimum 3 ay süre ile sektörde eğitime gönderilmesi ve bu konuda sektörün teşvik edilmesi

Okul yönetiřimi

Okul müdürlerine göre, neredeyse tüm okul meselelerinde karar vericiler, büyük ölçüde hükümetin (yerel, il bazında veya ulusal) sorumluluğundadır. Öğretmen performansı, esas olarak okul müdürlerinin gözlemi temelinde – en az yılda bir kez – değerlendirilmektedir. Bir geribildirim ve bazen bir eğitim planı sunulmasının ötesinde değerlendirme sonrası nispeten az takip bulunmaktadır. Öğretmen danışmanlığı hizmeti, terfi veya disiplin işlemleri nadirdir.

Kilit paydaşların çoğu, okul yönetiminde ve yönetim kurulunda temsil edilmektedir.

Yetersiz okul bütçesi ve kaynakları, hükümet düzenlemesi ve politikaları ile öğretmenlerin devamsızlığı, okul yönetiminin etkinliğini kısıtlayan temel faktörler olarak görülmektedir. Okul müdürlerinin yaklaşık %50'si, kaliteli öğretimin nitelikli/iyi performans sahibi öğretmenlerin ve özel politika gerektiren bireylerin eğitime yönelik yetkinliklere sahip öğretmenlerin eksikliği tarafından engellendiğini düşünmektedir.

Sorunlar	Tavsiyeler
Okulların yalnızca %46'sı işletmelerin okul kurullarında temsil edildiğini raporlamıştır.	Sektör iş birliği için kanuni düzenlemelerin yapılması (örneğin; sektörün bir okula destek vermesinin kolaylaştıran düzenlemeler)
Performans değerlendirme esas olarak okul müdürlerinin gözlemlerine dayanmaktadır – geri bildirim ve bir geliştirme veya eğitim planı sunulmasının ötesinde değerlendirmeden sonra görece az takip vardır.	Öğretmenler için bir performans değerlendirme sisteminin oluşturulmasının yasallaştırılması
Çoğu okul müdürü, okul meselelerinde esas karar almanın yerel veya ulusal makamların sorumluluğu olduğuna inanmaktadır.	MEÖ okullarıyla ilgili karar almada okul müdürlerinin ve yerel makamların değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi

Hizmet öncesi eğitim, aday öğretmen yetiştirme ve öğretmen danışmanlığı

Yeni atanan öğretmenler için 6 aylık yapılandırılmış bir Aday Öğretmen Yetiştirme ve Performans Değerlendirme Programı'nın tanıtılmasıyla önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Okul müdürlerinin %74'ü, kendi okullarında faaliyet gösteren bir aday öğretmen yetiştirme programı olduğunu belirtmiştir. İlk değerlendirme, Aday Öğretmen Yetiştirme Programı operasyonunun geliştirilebileceğine işaret etmektedir. Araştırmalar, danışmanların seçimi, bürokrasi ve aday öğretmenlerin iş yükü ve seminerlerin yararlılığı ile ilgili meseleler olduğunu öne sürmektedir.

Sorunlar	Tavsiyeler
Danışman öğretmenlerin mesleki niteliklerinin iyileştirmeye ihtiyacı vardır.	Danışman öğretmen olacakların konuya özel eğitimi alması (uzmanlardan, kurumlardan, kişilerden)
Aday Öğretmen Yetiştirme programına katılan öğretmenler için bürokratik iş yükü ve eğitim müfredatı hakkında endişeler	Eğitime katılan öğretmenlerin iş yükünün azaltılması için bürokratik formalitelerin sadeleştirilmesi

Politika ve uygulama

Türkiye'deki politika belgeleri, mesleki eğitim ve öğretimin (MEÖ) kalitesini geliştirmek ve Türkiye'de MEÖ'nün genel stratejik hedeflerine ulaşmaya yardımcı olmak için bir araç olarak öğretmenler ve yöneticiler için SMG'nin önemini vurgulamaktadır.

2015–2019 MEB Stratejik Planı, tüm MEB kadrosundaki personel (öğretmenleri de kapsamaktadır) için SMG'ye zorunlu katılım yükümlülüğü tanımlamıştır: bu zorunluluk, 2019 yılı için 3 saattir. MEB, uygulamada, haftalık 30 saatlik bir standart – uluslararası kıstaslara uygun olarak – belirlediğini belirtmektedir. Ancak, bu araştırma, meslek öğretmenlerinin çoğu için bu kıstasa ulaşılamadığını öne sürmektedir.

En son strateji olan 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi'nin uygulama planları ortaya çıkmaya başlamıştır.

Sorunlar	Tavsiyeler
Performans değerlendirmesi ve kariyer gelişimi sistemi reformu durduruldu.	Kariyer gelişimi sisteminin kapsamının ve içeriğinin geliştirilerek değiştirilmesi
MEB'in yıllık 30 saat olan SMG standardı meslek öğretmenleri için yeterince karşılanamamaktadır.	MEB'in meslek öğretmenleri için yıllık 30 saat olan SMG standardına yönelik izleme uygulamasının iyileştirilmesi.

Kurumlar ve kuruluşlar

Bakanlık seviyesinde, meslek öğretmenlerinin mesleki gelişimi konusunda politikaları belirlemek, bu konuyu planlamak, uygulamak, izlemek, araştırmak ve bu konuya paydaşların katılımını sağlamak için bir araya gelen bir dizi genel müdürlük bulunmaktadır. Buna ek olarak, il bazında ve yerel makamlar ve okullar için belirlenmiş roller mevcuttur. İşveren kuruluşları, öğretmen sendikaları ve meslek kuruluşlarının yanı sıra eğitimle alakalı STK'lar, öğretmenler için mesleki gelişimle ilgili olarak politika belirmeye katılabilmekte ve bu konuda istekli davranmaktadırlar.

Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı zorluk, bu oyuncuların, belirli hedefleri kararlaştırmak ve 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi'ne uygun olarak uygulamak için nasıl bir araya geleceklerini belirlemektir. 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, öğretmenler için örgün lisansüstü sürekli eğitime, endüstri ile iş birliği içerisinde mesleki gelişime ve öz değerlendirmede öğretmenlerin kendi rollerine vurgu yapmaktadır. Eylem Planlarının geliştirilmesi ve uygulanması, yalnızca MEB içerisinde değil aynı zamanda işverenler, üniversiteler ve okullardaki çeşitli oyuncular arasında iş birliğini ve koordinasyonu gerektirmektedir.

Sorunlar	Tavsiyeler
2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nin gerçekleştirilmesi, örneğin, okullar ve üniversiteler ve sanayi gibi bazı oyuncuların rollerinde değişikliklere veya artışlara yol açabilir.	Meslek odaları ve OSB'lerin sürekli mesleki eğitim konusunda okullarla iş birliği yapması; teknolojik donanımlarını öğretmenlere eğitim noktasında açabilmesi Yerel yönetimin, ortak kurulların ve Meslek Eğitimi Kurulu'nun (MEK) ve öğretmen akademilerinin eylemleri koordine etmesine yardım edilmesi
Eğitim-istihdam bağlantısının daha fazla güçlendirilmesi, eğitim ve iş dünyalarından aktörlerin daha iyi koordinasyonu ve öğretmen SMG'sinde işverenlerin artan rolü arzulanmaktadır.	Yerel ve ulusal işletmelerle ortaklıklar vasıtasıyla MEÖ öğretmenlerinin eğitim ihtiyaçlarının ele alınması

SMG sunumunun hacmi, yöntemi ve özelliği

Türkiye MEB MTE GM, Sosyal Ortaklar ve Projeler Dairesi Başkanlığı, 2019 yılında yaklaşık 3.400 meslek öğretmenini kapsayan öğretmenler için 92 iş tabanlı eğitim faaliyetinin olacağını raporlamıştır. Bu eğitim faaliyetleri, daha çok uygulamalı olup etkinlik gruplarındaki katılımcı sayısı azaltılmıştır: 300 kişilik dersler yerine maksimum 20 öğretmenin katılabildiği çalıştaylar gerçekleştirilmektedir. Uzaktan eğitim ile 2019 yılında 4.000 meslek öğretmenine ulaşılması planlanmıştır.

2018 araştırmasından önceki 12 ay içerisinde meslek öğretmenlerinin %61,5'i SGM'ye katılmıştır (bu oran, 2015 yılı için %63'tür). Konferans ve seminer katılımında bir azalma da söz konusudur; ancak diğer okulları ziyaret eden öğretmen sayısında bir artış vardır. İşyerinde eğitim, 2018 yılında daha yüksektir. Meslek öğretmenlerin dörtte birinden biraz daha fazlası, çevrimiçi öğrenme veya videolu öğretime katılmıştır; Türkiye'nin öğretmenler için çevrimiçi öğrenmeye yaptığı yatırım göz önüne alındığında bu sayı beklenilenden muhtemelen daha azdır.

SMG'ye bir şekilde erişen meslek öğretmenlerinin %57'si, en az 30 saatlik SMG'ye katılmıştır (kendi okullarında veya kendi okulları dışında) (2015: %47). Ancak, genel olarak, tüm meslek öğretmenlerinin yalnızca %16,9'u 30 saatten fazla eğitim almıştır. SMG'ye erişen meslek öğretmenlerinden %33'ü, kendi MEÖ alanlarında SMG'ye ulaşabilmiştir.

Öğretmenlerin üçte biri, okul tabanlı SMG'ye katılmıştır. SMG'nin modern yöntemleri – aktif öğrenme, meslektaşlarla eğitim, bilişim ve iletişim teknolojileri – SMG'nin yaklaşık üçte birinde güçlü bir şekilde mevcuttur ve benzer bir yüzdede tamamen eksiktir. Okul müdürlerinin birçoğu 5 gün veya daha uzun süreli bir kursa, ziyarete veya konferansa katılmıştır.

Sorunlar	Tavsiyeler
Merkezi seviyede SMG sunumunun hacmi, 2015 yılından bu yana biraz azalmıştır. Genel olarak SMG'ye ve özel olarak ilgili mesleki SMG'ye katılım, 2015 yılından bu yana düşmüştür.	Millî Eğitim Bakanlığının sanayi kuruluşlarını öğretmenler için daha fazla mesleğe özel eğitim vermeye teşvik etmesi SMG için finansman ve sunumun artırılması Uzaktan ve çevrimiçi SMG sunumunun artırılması
MEÖ öğretmenlerinin yalnızca %24'ü son 12 ay içerisinde en az 30 saatlik SMG aldıklarını belirtmiştir; bu da MEB'in öğretmen başına 30 saat normunun gerçekleştirilemediğini göstermektedir.	Okullar, iller, işletmeler ve yerel makamlar tarafından sağlanan SMG'nin hacminin artırılması Merkezi seviyedeki SMG faaliyetlerinden faydalanan MEÖ öğretmenlerinin, aldıkları eğitimleri kurumlarında çağlayan yöntemi ile sistematik olarak yaygınlaştırmaları Koçluk, akran etkileşimli öğrenme, işbirlikli öğrenme gibi yaklaşımlarla SMG çeşitliliğinin artırılması

SMG sunumu ve programlarının tasarımı, kapasitesi ve kalitesi

Türkiye'de MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (ÖYG GM), geniş ölçekli bir ulusal ihtiyaç analizi araştırması yürütmektedir. MTE GM, protokoller yaptığı bağımsız eğitim sağlayıcılarından meslek öğretmenleri için SMG hizmeti almaktadır. Hangi ihtiyaçların önceliklendirildiğini anlamak amacıyla öğretmenlere ve çalışanlara danışmak üzere hangi mekanizmaların kullanıldığı belli değildir. SMG için başvuran MEÖ öğretmenlerinin sayısı, mevcut kontenjanı fazlasıyla aşmaktadır, bu nedenle ÖYG GM'nin bu kontenjanı doldururken bir sıralama yapması gerekmektedir.

Tüm öğretmenler için genel eğitim sunumuna yönelik olarak ulusal ihtiyaç analizi tarafından bilgi sağlanır; ancak MTE GM tarafından meslek öğretmenleri için yapılan sunumun öğretmenlerin genel gelişim ihtiyaçlarına odaklanan ulusal ihtiyaç analizine bilgi sağlayıp sağlamadığı net değildir.

Eğitim faaliyetlerinden sonra geri bildirimler toplanır. Düşük not durumunda, eğitim sonlandırılabilir. Ancak, eğitimcilerle verilen sınırlı ücretler ile konaklamalı eğitim etkinlikleri için sunulan oldukça düşük bütçe, kaliteyi sınırlandırmaktadır.

Sorunlar	Tavsiyeler
SMG sunumunun okul, yerel ve il seviyelerindeki kapsamı ve kalitesi, net değildir.	Yerel olarak organize edilen SMG'yi izleme ve onun kalitesini güvence altına alma sorumluluğu üstlenmeleri için okulların ve mesleki eğitim kurumlarının desteklenmesi
MTE GM'nin Kalite Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Kalite Güvence portalı (ozdegerlendirme.meb.gov.tr) ile İnsan Kaynakları Geliştirme bölümü altında SMG sunumu hakkında veriler toplamayı planlamaktadır. Bu verilerin paylaşılması ve analizi, herhangi bir SMG faaliyetinin kapsamını ve hacmini ölçmek için gereklidir.	SMG'yi planlamak ve değerlendirmek amacıyla ulusal verilerden, öz değerlendirmeden ve değerlendirme verilerinden ve SMG geri bildirimlerinden faydalanmak üzere okulların desteklenmesi MEÖ öğretmenlerine sunulan toplam SMG'yi hesaplamak ve örneğin, odak, maliyet ve dağılım gibi etmenlere göre sunumu analiz etmek üzere MTE GM ve ÖYG GM'nin iş birliğinde bulunması

Bilgi için

Web sitesi

www.etf.europa.eu

ETF Open Space

<https://openspace.etf.europa.eu>

Twitter

[@etfeuropa](https://twitter.com/etfeuropa)

Facebook

facebook.com/etfeuropa

YouTube

www.youtube.com/user/etfeuropa

Instagram

instagram.com/etfeuropa/

LinkedIn

linkedin.com/company/european-training-foundation

E-posta

info@etf.europa.eu

European Training Foundation

